

नगर विकास विभागामार्फत विविध
योजनांतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या
पाणीपुरवठा विषयक प्रकल्पांच्या
अंमलबजावणी बाबतची कार्यपद्धती.

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक: संकिर्ण-२०१६/प्र.क्र.२८/नवि-३३
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२
तारीख: १७ फेब्रुवारी, २०१६

वाचा -

१) पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक - ग्रापाधो ११०९/ प्र.क्र.१०४(अ)/
पापु-०७, दिनांक १७ मार्च, २०१०

प्रस्तावना -

शासनाच्या नगर विकास विभागामार्फत केंद्र व राज्य सहाय्यीत पाणीपुरवठा विषयक विविध पायाभूत सुविधा प्रकल्प राबविण्यात येत असतात. राज्यातील नागरी स्थानिक संस्थांमार्फत राबविलेल्या प्रकल्पांच्या आढाव्यात प्रकल्प कार्यान्वित करताना त्यांच्या उपांगांचा क्रम योग्य पद्धतीने पाळला जात नसल्याचे दिसून आले त्यामुळे प्रकल्पासाठी सुरुवातीस फक्त पाईपची खरेदी करणे, निविदा प्रक्रिया योग्य पद्धतीने पूर्ण न करणे अशा स्वरूपाच्या बाबी निर्दर्शनास आल्या होत्या. सबब नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे प्रकल्प पूर्ण होण्यास विलंब होणे, नागरीकांना सदर सुविधांपासून वंचित रहावे लागणे या समस्यांना तोंड दयावे लागत होते. ही बाब विचारात घेता ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाच्या अनुषंगाने पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागामार्फत निर्गमित केलेल्या संदर्भाधीन क्र १ च्या मार्गदर्शक सूचनांच्या धर्तीवर नागरी पाणीपुरवठा विषयक प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीची कार्यपद्धती निश्चित करण्याच्या अनुषंगाने सूचना देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक-

राज्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून पाणी पुरवठा विषयक प्रकल्प राबविण्यात येत असताना पाणी पुरवठा प्रकल्पाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी पुढीलप्रमाणे मार्गदर्शक सूचना देण्यात येत आहेत.

१. धोरणातील तत्व व प्राधान्य क्रम

नागरी भागात पिण्याच्या पाण्याच्या किफायतशीर व शाश्वत उपाययोजना घेता याव्यात व त्या संबंधित लाभार्थ्यांना परवडाव्यात, या उद्देशाने नागरी भागात नव्याने घ्यावयाच्या पिण्याच्या पाण्याच्या उपाययोजनांविषयी निर्णय घेताना खालील तत्वे व प्राधान्य क्रमाचा विचार व्हावा.

१.१ शहरात अस्तित्वात असलेल्या सर्व पिण्याच्या पाण्याच्या उपाययोजनांचा (existing drinking water infrastructure) आढावा घेऊन त्यातील झोतांचे संवर्धन व बळकटीकरण करणे, अस्तित्वात असलेल्या योजनांमध्ये सुधारणा करणे.

१.२ गुणवत्ताबाबधित शहरांकरिता सुरक्षित झोत विकसित करण्याकरीता उपाययोजना घेणे.

१.३ शहराच्या लोकसंख्येत झालेल्या वाढीमुळे पूरक योजनांचा विचार करणे.

१.४ उपाययोजना प्रस्तावित करताना, वेगवेगळ्या विकल्पापैकी, किमान खर्चावर आधारीत विकल्पाचा विचार करणे.

१.५ संपूर्ण शहरासाठी एकच योजना करण्यापेक्षा विकेंद्रीत उपाययोजना किफायतशीर असल्यास त्याला प्राधान्य देणे. योजना आखताना सर्व भूजल व भूपृष्ठावरील सार्वजनिक व खाजगी ऊतांचा अभ्यास करून नियोजन करणे.

१.६ प्रस्तावित पाणीपुरवठा योजनांमध्ये ऊत बळकटीकरण व १००% घरगुती नळ जोडण्याचा समावेश अनिवार्य करणे.

१.७ पाण्याची गुणवत्ता टिकविण्याकरीता शहरात संपूर्ण स्वच्छता आवश्यक असून शहर हागणदारी मुक्त होणे ही अट नवीन योजनांचे काम सुरु करण्याकरीता अनिवार्य करणे. (प्रस्ताव तयार करताना संबंधित शहर किमान ६० टक्के हागणदारी मुक्त असले पाहिजे व सदर शहर टप्प्याटप्प्याने १०० टक्के होगणदारीमुक्त केले पाहिजे.)

२. भुसंपादन, आवश्यक परवाने व स्वहिस्सा

२.१ पाणी पुरवठा विषयक प्रकल्प राबविण्याची पूर्वतयारी करताना प्रकल्पासाठी (पंपगृह/साठवण टाकी/ जलशुद्धीकरण केंद्र इ.) जागा स्थानिक स्वराज संस्थांच्या ताब्यात नसल्यास अशी जागा संपादन करण्याची कार्यवाही प्रथम करण्यात यावी. सदर प्रकल्पासाठी महसूल व वन विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, रेल्वे इत्यादी विभागाची परवानगी आवश्यक असल्यास सदर परवानगी प्राप्त करून घेणेबाबत कार्यवाही प्रकल्पाचे नियोजन करतानाच पूर्ण करण्यात यावी.

२.२ पाणी पुरवठा प्रकल्पाचे नियोजन करताना योजनेच्या वित्तीय आकृतीबंधानुसार प्रकल्पासाठी संबंधित योजनेच्या सूत्रानुसार नागरी स्थानिक स्वराज संस्थेच्या आवश्यक स्वहिश्याचा निधी उभारणेबाबत योग्य ते नियोजन करण्यात यावे.

३. तांत्रिक व प्रशासकिय मान्यता

नगर विकास विभागाच्या ज्या योजनेनुसार पाणी पुरवठा प्रकल्प राबविण्यात येतो आहे. त्या योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे प्रकल्पास आधी तांत्रिक व प्रशासकिय मान्यता घेण्यात यावी.

४. अंमलबजावणी टप्पा (Execution Phase)

४.१ निविदा प्रक्रिया

अ. पाणी पुरवठा प्रकल्पास शासनाची प्रशासकिय मान्यता मिळाल्यानंतर योजनेच्या खालील तीनही उपांगाबाबत एकत्रित निविदा प्रक्रिया पूर्ण करण्यात यावी.

उपांग - १ ऊतांचा विकास

उपांग -२ पंप गृह, पंपीग मशिनरी, उर्ध्व वाहिनी, गुरुत्व वाहिनी व जलशुद्धीकरण केंद्र

उपांग - ३ साठवण टाकी व घरगुती नळ जोडण्यासह वितरण व्यवस्था

ब. निविदा प्रक्रिया तीनही उपांगाकरीता जरी पूर्ण करण्यात आली तरी, कामाचे आदेश मात्र सुरुवातीस उपांग- १ च्या कामाकरीता देण्यात यावेत. सदर काम पूर्ण झाल्यावर ऊत योग्य व पुरेसा असल्याबाबत सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून (उदा. GSDA इ.इ.) प्रमाणित करून घ्यावे. उपांग-१ चे काम पूर्ण झाल्यानंतरच उपांग-२ चे कार्यादेश देण्यात यावेत आणि उपांग २ चे काम पूर्ण झाल्यानंतरच उपांग-३ च्या कामाचे आदेश देण्यात यावेत. ही बाब निविदा प्रक्रियेत व करारपत्रात स्पष्ट नमूद करावी.

क. उपांग - २ व उपांग-३ चे काम उपांग - १ च्या नंतर क्रमाक्रमाने होणार असल्याने व त्या काळात दरसूचीमध्ये बदल होणे शक्य असल्याने, पुढील दरसूचीतील संभाव्य वाढ लक्षात घेऊन सर्वात कमी दराच्या निविदेच्या बाबतीत निर्णय घ्यावा.

ड. उपरोक्त तीनही उपांगांची कामे विहीत कालावधीत पूर्ण करण्यात यावीत. कामे पूर्ण करण्यास विलंब केल्यास, संबंधितांवर दंडात्मक कार्यवाही करावयाचे कलम निविदेत ठेवण्यात यावे.

इ. रूपये ५ कोटी किंमतीवरील योजनेकरीता ठेकेदार निवडतांना या ठेकेदारांची निविदा पूर्व अर्हता (pre-qualification) निश्चित करावी. अशा अर्हतेचा निविदा सूचनेमध्ये स्पष्ट उल्लेख असावा. अशी पूर्व अर्हता ठरविताना निकोप स्पर्धेस बाधा येणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

फ. ज्या प्रकल्पामध्ये उपांग १ अगोदरच पुरेशा प्रमाणात विकसित असेल तेथे काम उपांग २ पासून सुरु होईल.या सुधारणेनंतर उर्वरीत कार्यपद्धती वरीलप्रमाणे राहील.

४.२ ऊतांचा विकास

अ. सर्वप्रथम योजनेच्या ऊतांची (भूपृष्ठ अथवा भूजलाधारीत ऊतांची) कामे हाती घ्यावीत. भूजलाधारीत ऊतांचे काम पूर्ण झाल्यानंतर पावसाळयापूर्वी त्याची चाचणी करावी.

ब. ऊतांच्या कामाबरोबरच ऊतांच्या बळकटीकरणाच्या दृष्टीकोनातून भूजल पुनर्भरणाची कामे हाती घेण्यात यावीत. ऊतांचे खोदकाम झाल्यावरच त्याची क्षमता चाचणी (Yield Test) करून भूजलविकास यंत्रणेचे प्रमाणपत्र प्राप्त करावे व नंतर त्याचे बांधकाम पूर्ण करावे

ब. ऊतांचे खोदकाम झाल्यावरच त्याची क्षमता चाचणी (Yield Test) करून भूजलविकास यंत्रणेचे प्रमाणपत्र प्राप्त करावे व नंतर त्याचे बांधकाम पूर्ण करावे

४.३ पंपिंग व्यवस्था, उर्ध्व/गुरुत्व वाहिनी व जल शुद्धीकरण केंद्र

अ. ऊतांचे काम समाधानकारकरीत्या पूर्ण झाल्यानंतर पंप हाऊस, पंपिंग मशिनरी, उर्ध्व वाहिनी/गुरुत्व वाहिनी व जलशुद्धीकरण केंद्राच्या कामांना सुरुवात करावी. ही कामे पूर्ण झाल्यावर विद्युत जोडणी मिळाल्यानंतर योजनेतील ऊतांच्यारे उपलब्ध होणारे पाणी शहरात अस्तित्वात असलेल्या साठवण टाकी/वितरण व्यवस्थेशी जोडून पाणी पुरवठा सुरु करण्यात यावा. या टप्प्यामध्येच प्रत्येक घराच्या पाणीपट्टीची आकारणी करून वसूलीची कार्यवाही सुद्धा सुरु करावी.

ब. सदर कामे पूर्ण झाल्यावर व विद्युत जोडणी मिळाल्यानंतर योजनेतील खोताद्वारे उपलब्ध होणारे पाणी शहरात अस्तित्वात असलेल्या साठवण टाकी/वितरण व्यवस्थेशी जोडून पाणी पुरवठा सुरु करण्यात यावा.

क. या टप्प्यामध्येच प्रत्येक घराच्या पाणीपट्टीची आकारणी करून वसूलीची कार्यवाही सुद्धा सुरु करावी.

४.४ साठवण टाकी व वितरण व्यवस्था

अ. पंप हाऊस, पंपिंग मशिनरी, उर्ध्व वाहिनी/गुरुत्व वाहिनी, जलशुद्धीकरण केंद्र द. कामे समाधानकारकरीत्या पूर्ण झाल्यानंतर योजनेतील साठवण टाकी व वितरण व्यवस्थेची कामे हाती घेण्यात यावीत.

ब. वितरण व्यवस्थेअंतर्गत सर्व घरांना नळ जोडण्या देण्यात याव्यात. तसेच पाणीमीटर बसविण्यात यावेत. हे काम पूर्ण झाल्यावर पाणी पुरवठा सुरु करून एकंदरीत नळ योजनेची चाचणी करावी.

५. प्रकल्पाची देखभाल व दुरुस्ती

५.१ यापूर्वी कार्यान्वित असलेल्या योजनांचा देखभाल व दुरुस्ती खर्च विचारात घेऊन पाणीपट्टीची आकारणी करण्यात यावी. दरवर्षी पाणीपट्टीमध्ये किमान ५ टक्के वाढ करण्यात यावी. योजनेच्या देखभाल दुरुस्ती व वीज देयकामध्ये अनपेक्षित वाढ झाल्यास त्याअनुषंगाने पाणी पट्टीच्या दरात वाढ करण्यात यावी.

५.२ भूजलाच्या व्यवस्थापनाकरीता नागरीकांच्या सहभागातून पाण्याचा ताळेबंद तयार करावा. भुजल पुनर्भरणाशी संबंधित आवश्यक उपाययोजना उदा. छतावरील पाऊसपाणी संकलन, इत्यादी उपाययोजना राबविण्यात याव्यात.

५.३ पाणी पुरवठा योजना पूर्ण झालेनंतर ती यशस्वीरीत्या पूर्ण झालेली आहे, हे पडताळण्यासाठी संबंधित कंत्राटदाराशी करारनामा करताना योजना पूर्ण झाल्यानंतर ठेकेदार किमान १ वर्ष सदर योजना चालवेल याबाबत करारनाऱ्यात अट नमूद करण्यात यावे.

६. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेताक २०१६०२१८१२४८४५६२२५ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(पां.जो.जाधव)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव
२. मा. विरोधी पक्ष नेते, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे खाजगी सचिव

३. मा. विरोधी पक्ष नेते, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव
४. मा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव
५. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, यांचे उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. प्रधान सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई
७. आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरळी
८. विभागीय आयुक्त (सर्व)
९. जिल्हाधिकारी (सर्व)
- १०.आयुक्त (सर्व महानगरपालिका)
- ११.मुख्याधिकारी (सर्व नगरपरिषदा/नगरपंचायती)
- १२.निवडनस्ती (नवि-३३).